

Verum qui excedit, intemperans est. Omnes enim his & natura gaudent, & aliquo etiam modo concupiscunt, nec tamen sunt, vel dicuntur intemperantes. Nam & consecuti non excedunt magis, quam oportet, gaudento: & non consecuti magis quam oportet, dolendo. Sed nec dolore etiam vacantes dicuntur. Non enim deficiunt gaudento, dolendo, sed magis excedunt. Quia igitur circa hæc est excessus, defectusque manifestum quoddam & mediocritas, qui habitus optimus est, & utriusque contrarius. Itaque temperantia habitus præstantissimus circa quæ intemperans versatur, quæ in dictis iucundis sensibilibus tenens medium, insensilitatis, intemperantiaque mediocritas existit. Excessus verò intemperantia est. Defectus autem nomine caret, aut supra positas appellationes sortitur. Accuratius verò deinceps de iucundorum genere pertractabitur, ubi de continentia, incontinentiaque agemus.

CAPVT III.

Eodem pacto de mansuetudine, rigiditateque sentiendum est. Nam & mansuetum, qualem quendam esse erga dolorem ex ira profectum cernimus. Suprà enim iracundo, rigido, & agresti, (omnia enim hæc sunt dispositionis eiusdem) feruilem, & insensatum opposuimus, eo quòd ita vocentur, quotquot non moueantur ad iram, quibus oportet: sed lasciuus, facilis, humilisque sese præbeant ad contemptum. Opposita enim sibi inuicem sunt, celeriter & ægrè: leniter & vehementer: & dolor, quem iram dicimus, longo tempore durans, ei, qui breui. Quoniam vero, quemadmodum & in aliis, hic quoque excessus, defectusque reperitur. (Rigidus enim est eiusmodi, qui citius & magis, longiorque tempore, tamen nec quando, nec quibus oportet, ac in multis afficitur. Seruilem autem contrarius quispiam est.) Medius igitur inter inæqualitatem consistit. Et quia uterque habitus vitiosus est, patet, medium horum æquanimitatem esse: neque enim præcurrit, aut excedit. Neque quibus non oportet irascitur, nec quibus oportet non irascitur. Quocirca cum & mansuetudo circa eandem affectionem versetur habitus optimus, erit & mansuetudo mediocritas quædam, & mansuetus inter rigidum feruilemque medius.

Α ὁ δὲ ὑπερβαλλὼν ἀκόλαστος πᾶσι γὰρ τοῖς φύσιν τε χεῖρεσι, καὶ ὀπιθυμίαις λαμβάνεται, καὶ ἐν εἶσιν οὐδὲ λέγονται ἀκόλαστοι γὰρ ὑπερβαλλοσι τῶν χερῶν μέλλον ἢ δεῖ, τυχάνοντες· καὶ λυπεῖσθαι μέλλον ἢ δεῖ, μὴ τυχάνοντες, οὐδὲ ἀνελπίσθαι, οὐ γὰρ ἐλλείποισι τῶν χερῶν ἢ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ μέλλον ὑπερβαλλοσιν. ἐπεὶ δὲ ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἀπὸ αὐτῶν, δὴλον ὅτι καὶ μεσότης, καὶ βελτίστη αὐτῆ ἔξις, καὶ ἀμφοῖν ἐναντία, ὡς περὶ φροσυνῆ ἢ βελτίστη ἔξις, ἀπὸ αὐτοῦ ἀκόλαστος, ἢ ἀπὸ τῆς ἡδύατος εἰρημίας τῆς ἀδῆ τῆς μεσότητος, σωφροσύνη αὐτὴ εἶναι, μεσότης οὐτε ἀκολασίας καὶ ἀπειρησίας ἢ δὲ ὑπερβολῆς ἀκολασίας ἢ δὲ ἔλλειψις ἥτοι αἰώνυμος, ἢ τοῖς εἰρημίοις ὀνόμασι περὶ σωφροσύνης ἀρχὴν ἀκρῆβέστερον δὲ ἀπὸ τῆς γῆρας τῆς ἡδύων ἔσται διαμετρεῖν ἐν τοῖς λεγομένοις ὑστέρων ἀπὸ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας.

Κεφάλαιον γ.

Tὸν αὐτὸν δὲ ἔσπον λιπήιον καὶ ἀπὸ παράτητος καὶ χαλεπότητος· καὶ γὰρ τὸ πρῶτον ἀπὸ λυπῶν τιμῶν ἀπὸ θυμῶν γυνομένων, ὁρῶμεν ὄντα, τῶν περὶ τῶν ἔχθρῶν πᾶσι. διεσθῆναι δὲ καὶ ἀντιζηνομένων τῶν ὀργίλων καὶ χαλεπῶν καὶ ἀγρία (πῶς τὰ γὰρ τὰ πταίματα τῆς αὐτῆς ἐστὶν διαμέτρως) τὸν ἀδραποδῶδον καὶ ἀνόντον. χεῖρον γὰρ ταῦτα μέλιτε καλοῦσι, τὸ μῆδ' ἔφ' ὅστις δεῖ νουμῶσι τὸν θυμὸν, ἀλλὰ περὶ πηλακίζουσι δὲ χεῖρον καὶ ταπεινοῦς περὶ τῆς ὀλιγορίας. ἐστὶ γὰρ αὐτῶν καὶ μῆδον τῶν μῆδον τὸ μῶλις· τῶ δὲ ἠρέμια, τὸ σφόδρα τῶ δὲ πάλιν χεῖρον, τὸ ὀλίγον λυπεῖσθαι τῶν τιμῶν λυπῶν καὶ ἑλομένων θυμῶν. ἐπεὶ δὲ ὡσπερ καὶ ὅπῃ τ' ἀλλων εἰσομῆν, καὶ ἐν ταῦθ' ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις (ὁ μὲν γὰρ χαλεπὸς τοιαύτως ἐστίν, ὡς καὶ δαίμων καὶ μέλλον πάχων, καὶ πλείω χεῖρον, καὶ ὅπ' οὐδεὶς, καὶ ὀποῖός ἐστι δὲ, καὶ ὅπῃ πολλοῖς ὁ δὲ ἀδραποδῶδον, τοιαυτῶν) δὴλον ὅτι ἐστὶν καὶ ὁ μέσος τ' αἰσθητικῶς. ἐπεὶ οὐδὲ ἡμερτημῶν ἀμφοτέρων αἱ ἔξεις ἐκείνων, φαίετον ὅτι ὀπτικῆς ἢ μέση τε ἐστὶν ἔξις. οὐτε γὰρ περὶ τῆς οὐδ' ὑπερχει, οὐτε οἷς οὐ δεῖ ὀργίζεσθαι, καὶ οἷς οἷς δεῖ ἐν ὀργίσεισθαι, ὡς ἐπεὶ καὶ κοράσις ἢ βελτίστη ἔξις ἀπὸ ταῦτα τὰ πταίματα ἐστίν, εἴη καὶ ἡ κοράσις μεσότης τῆς, καὶ ὁ κοράσις μέσος τῶν χαλεπῶν καὶ ἀδραποδῶδων.

Κιφά-